

והוא ממקואות פ"י מ"ז וכן לענין ד' כוסות כמבואר בפסחים ק"ח ב'.

וכבר עמד בכ"ז המנ"ח (מצוה קמ"ח) ונשאר בקושיא [ומש"כ כאן במעשה רוקח משום דבתרומה כתיב אכילה, תמוה דגם בערלה כתיב ערלים יהיו לא יאכל, וגם במע"ש כתיב לא תוכל לאכול בשעריך, וכן בנשבע שלא יאכל, וכבר דחה זה במנ"ח].

והנה מדם לא קשה כ"כ, דכיון דדם סמיך ועב כמ"ש בשבת (ע"ז א'), י"ל דקים להו לחז"ל דדם יש לו תכונות וטבע אוכל שסעידי הלב בכזית ולא כמשקין שצריך רביעית, ומה"ט גם דם שרצים בכזית. תדע דגבי דם האוכל חצי זית ושותה חצי זית מצטרף כמ"ש בתוספתא דכריתות פ"ב הי"ג [אע"ג דלענין טומאת אהל שיעור דם המת ברביעית, התם איכא טעמא אחרינא משום שעובר תחלת ברייתו ברביעית דם כמ"ש בתוספתא ריש כלים].

וכן בהמחה את החלב והחמץ, כיון שהן עצמן אוכלין, אע"ג דהמחץ ועשאן שתי, מ"מ לא סר מהן תכונת אוכל דסעידי בכזית [ונראה שגם הגר"א שמגי' בתוספתא דתרומות בכ"א פ' מודה כאן מה"ט שהרי בתוספתא דפסחים פ"א ה"י לא הגיה כלום]. וכן בבשר בחלב כיון שאיסור החלב משום שנתבשל עם הבשר וקיבל טעם הבשר כמ"ש בחולין ק"ח א' דרך בישול אסרה תורה ע"ש ברש"י, א"כ יש לו תכונת הבשר דבכזית. אמנם מתרומה, וכן מיינ נסכים של עולה וכן מלפני זריקה וכן מסך בשמן המשחה דמירי ביין ושמן שהן משקה גמור, ובכ"מ שיעורן ברביעית, קשה למה כאן בכזית ועי' בהגהות רעק"א לקמן בפ"ב ממע"ש (ה"ה) שתמה ג"כ בזה.

ונלענ"ד דודאי כזית הוא דבר חשוב בכל דבר בין באוכל בין במשקה כדיליף בברכות מ"א ב' ארץ זית שמן שכל שיעורי' כזית, אמנם לענין הנאה אין החיך נהנה וסעידי במשקה אלא ברביעית, מתוך שהוא דבר נוזל ומתפשט בכל הגוף וכמ"ש בברכות (י"ד א') לענין מטעמת א"צ ברכה ואין בה משום הפסק תענית עד שיעור רביעיתא, ולכן בכל האיסורין, שהתורה לא רוצה שיהנה מאיסור זה משום שהוא מאוסה לתורה כגון יין נסך וערלה וכלאי הכרם, וכן נזיר לגבי יין או שנשבע שלא ישתה בכל אלו אין לחייבו עד שישתה שיעור הנאה, אבל בתרומה שאין האיסור משום שהוא דבר מאוסה, ואין התורה רוצה שיהנו מזה, אלא משום

כ"א ב' כ"ב א' ובחולין פ"ז ב' ובתוספתא דכריתות פ"ב הי"ב [והא דמשמע ביכמות קי"ד ב' דשיעורו ברביעית כבר תירצו האחרונים ז"ל ועי' בערוך לנר שם], וכן בשותה דם שרצים שיעורו בכזית לחייב משום שרץ כמש"כ רבנו בפ"ד ממאכ"א והוא מכריתות כ"א א', וכן בבשר בחלב כ' רבנו (בפ"ט ממאכ"א ה"ה) האוכל כזית מהחלב והבשר שנתבשלו כא' לוקה, והוא מחולין (ק"ח ב'), וא"כ ה"ה השותה מהחלב לבד שנתבשל עם הבשר שיעורו בכזית, דאל"ה אין שיעורו שוה ואין מצטרפין כנ"ל.

וכן בהמחה החמץ ושתאו, כ' רבנו בריש ה' חמץ כל האוכל כזית כו' א' האוכל וא' הממחה ושותה וכ"ה בהדיא בתוספתא דפסחים (פ"א ה"י) דשיעורו בכזית [ומש"כ בפ"ד ממאכ"א ה"ט או שהמחה את החמץ, לא קאי ארביעית, שהרי חשיב שם גם דם דבודאי שיעורו בכזית כמש"כ רבינו ברפ"ו שם], וכן בהמחה החלב וגמעו שיעורו בכזית כמ"ש בתוספתא בפ"ב דכריתות.

ואילן בנזיר ששתה יין או חומץ שיעורו ברביעית כמש"כ רבנו (בפ"ה מנזירות ה"ב) והוא מנזיר (ל"ד ב'), וכן השותה יין של ערלה ושל כלאי הכרם משמע בפט"ו ממאכ"א (הי"ד) דשיעורו ברביעית, וכ"כ התו' בנזיר ל"ח א' ד"ה אמר, וכן בשותה סתם יינם שיעורו ברביעית כמ"ש רבנו בפ"ד ממאכ"א (ה"ט) [ומש"כ רדב"ז כאן משום דכתיב ב' ישתו יין נסיכם, צ"ע דיי"נ ממש שנלמד מישתו יין נסיכם שיעורו בכל שהוא כמש"כ רבינו ברפ"א ממאכ"א, ורק סתם יינם שהוא דרבנן שיעורו ברביעית ילמדו כנראה מסוגיא דע"ז (ל"א א') לענין טומאה ע"ש]. וכן באוכל מע"ש חוץ לחומה כ' רבנו (בפ"ב ממע"ש ה"ה) כל האוכל כזית מע"ש או ששתה ממנו רביעית יין חוץ לחומה לוקה, ולא מצינו ע"ז ראי' רק שלמדה מכל האיסורין. וכן לענין שבועה כ' רבנו בפ"ד משבועות ה"ה לענין הנשבע שלא יאכל ששתי' בכלל אכילה, נראה לי שאינו חייב עד שישתה רביעית כשאר האיסורין, ומבואר בהדיא דכל האיסורין ברביעית. וכ"כ רבנו (בפ"א מברכות ה"ב ובפ"ג הי"ב) האוכל פחות מכזית והשותה פחות מרביעית אינו מברך לבסוף. וכ' הכ"מ שלמדה מהא דכל האיסורין שיעור שתי' ברביעית, ולענין השותה יין שאסור בביאת מקדש שיעורו ברביעית כמ"ש בריש ה' ביאת מקדש, והוא מכריתות י"ב ב', וכן לענין טומאת גוי' כמ"ש רבנו בפ"ח מאה"ט הי"א